

אמת טרגית על ישראל המודרנית

דן בן-דוד

הדיונים הקואליציוניים הנוכחיים מעלים שוב אמת טרגית של ישראל המודרנית: כבר זמן רב לא ניתן למשול בארץ הקודש. הבעיה אינה רק בכך שלראש הזרוע הביצועית של המדינה ישנה האחריות, אך לא הסמכות, להרכיב את הממשלה באופן ששריה מבינים בתחומם וגם עובדים בשבילו/ה. הבעיה אינה רק בכך שהנציגים בבית הנבחרים אינם נבחרים באופן אישי על ידי הבוחרים – מה שמבטיח ניגודי עניינים בין היענות לקובעי רשימות המפלגות לבין טובת הבוחרים של אותן רשימות ביום הבחירות. הבעיה אינה רק בכך שאי היציבות הינה מבנית, בהיעדר כהונות קבועות בזרוע המחוקקת ובזרוע המבצעת – מה שמונע ראייה ותכנון לטווח ארוך. אלה הם רק סממנים בולטים של שיטת ממשל צנטריפוגלית, שבה דרישות סקטוריאליזם מפרקות בהתמדה את מה שנותר מהחלום הציוני.

בשיטת הממשל הנוכחית, צעדים שננקטים כדי לשרוד פוליטית בהווה מייצרים מציאות בלתי הפיכה בעתיד. למשל, לא ניתן היה להוציא אזרחים ישראלים מעזה ללא מתן כופר פוליטי של הוצאת מערכת החינוך החרדית מתוך הרפורמה שהתקבלה באותם ימים (ומאז התמססה בכל מקרה בגלל בעיות המשילות). כמו כן, אוכלוסיות עם שיעורי תעסוקה כל כך נמוכים, שאין להם אחריות בעולם המערבי, מיוצגות על ידי פוליטיקאים המתעקשים להחזיר תמיכות שעודדו שיעורי ילודה גבוהים אשר תורגמו להכנסות בהיקף שאפשר בחירת אי-עבודה כדרך חיים.

שלושה רבעים מהגברים החרדים והנשים הערביות בגילאי העבודה העיקריים (25-54) אינם מועסקים בזמן ששיעורי אי-התעסוקה של בני זוגם כפליים מהמוצע המערבי. אם ב-1960 רק 15% מילדי בתי הספר היסודיים למדו במערכות חינוך חרדיות וערביות, קו ה-50% יחצה (על פי הלמ"ס) בעוד ארבע שנים בלבד. אם הצעירים של היום יאמצו את מנהגי העבודה של הוריהם, צריך להיות ברור שהרוב שיוותר בעוד דור או שנים יצור נטל כלכלי שהמיעוט לא יוכל לשאת – שלא לדבר על נטל ההגנה שיינשא באופן בלעדי אותו מיעוט. ומה בנוגע לבריחת מוחות מהארץ, שרק מאיצים את אותו תהליך דמוגרפי? מישוה בכלל עוסק בזה?

במאבק בין ימין ושמאל על שמירת חלקים של ארץ ישראל וירושלים עם אוכלוסיות ערביות גדולות, שוברי השוויון הנוכחיים בפוליטיקה הם אילוצים הממשכנים עתיד דמוגרפי אחד – בין ציונים ללא ציונים – תמורת עתיד דמוגרפי אחר – בין יהודים לערבים.

נדרש שובר שוויון פוליטי במימד שונה לחלוטין: שיטת ממשל שבה נבחרים לכהונות קבועות כל הנציגים, מהנשיא ועד אחרון חברי הכנסת, באופן ישיר על ידי בוחריהם. נציגי השכונות והישובים השונים יצטרכו להתחיל לדאוג לרמת החינוך של ילדי בוחריהם, למקומות תעסוקה עבור שולחיהם, לבטחון אישי, לניקיון ולאיכות הסביבה באזור מגוריהם. האחריות להצלחות ולכישלונות תהיה אישית והמחיר הפוליטי בהתאם.

כאשר יצטרכו לדאוג לרווחת שולחיהם האמיתיים, יהיו לפוליטיקאים פחות דרגות חופש לתמוך בארץ ישראל שלמה במקום במדינת ישראל בריאה; בתושבי שכס ורמאללה במקום בתושבי טייבה ורהט; ובחינוך תורני כתחליף, במקום כמשלים, לחינוך המספק את הכלים להבין דמוקרטיה מודרנית ולעבוד במשק תחרותי.

כוחן הכולל של שלוש המפלגות הציוניות הגדולות היום כבר ירד למחצית בלבד של חברי הכנסת (בדיוק 60 ח"כים). לנוכח השינויים הדמוגרפים שעוברת האוכלוסיה בישראל, בעתיד הקרוב יהיו לשוליים הפוליטיים – המייצגים אינטרסים סקטוריאליים צרים – רוב בכנסת, והפרספקטיבה הלאומית בקביעת מדיניות תעלם מהנוף. השוליים יהפכו לשדרות מרכזיות, כאשר כל אחת מובילה, בדרכה, לסוף החלום הציוני של מדינה דמוקרטית מהעולם הראשון שהינה בית לאומי לעם היהודי.

זוהי העת בה חייבים מנהיגי קדימה, העבודה והליכוד להבין שהגענו אל נקודת האל-חזור. רק לשלושתם ביחד יש עדיין היכולת המשותפת להוביל להקמת מנגנון דמוקרטי חדש שיכנס לתוקף בבחירות הבאות. זה יהיה שובר השוויון הפוליטי האולטימטיבי, שיחזיר לעם את היכולת להציל את עתידו.